

บทที่ 3
อุปกรณ์และวิธีการทดลอง

วัสดุอุปกรณ์

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตปลายอ

- เนื้อปลาทับทิม
- มันหมู
- เกลือ
- น้ำแข็งไม่ละเอียด
- โซเดียมไตรโพลีฟอสเฟต (Potassium Sorbate, Food grade, Lab P&P, Thailand)
- โพแทสเซียมซอร์เบท (Potassium Sorbate, Food grade, Lab P&P, Thailand)
- โปรตีนถั่วเหลืองเข้มข้น (Soy protein concentrated)
- คาร์ราจีแนน (Carrageenan compound : UCB, Italy)
- น้ำตาล
- พริกไทย
- ผงชูรส
- กะเพราป่น
- เกล็ดป่น
- เลมอนบาล์มป่น
- แครอท
- เห็ดหอม
- สาหร่ายทะเลอย่างไม่ปรุงรส

อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตปลายอ

- เครื่องสับผสม (Bowl chopper, Braun : Model K750, Germany)
- เครื่องอัดไส้ (Stuffer, Thailand)
- กระบอกอัดปลายอ

อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพ

1. อุปกรณ์สำหรับการวิเคราะห์คุณภาพทางกายภาพ

- เครื่องวัดสี (Minolta camera, Chroma Meter CR-310, Japan)
- เครื่องวัดเนื้อสัมผัส (Instron Universal Testing Machine : Model 5565)

2. อุปกรณ์สำหรับการวิเคราะห์คุณภาพทางเคมี

- เครื่องวัดค่าการดูดกลืนแสง (UV/VIS Spectrophotometer : Model V-530)
- เครื่องวิเคราะห์ค่าน้ำที่เป็นประโยชน์ (Aw-box, Novasina : AWC200, Switzerland)
- เครื่องวิเคราะห์ค่าความเป็นกรด-ด่าง (Microprocessor pH-meter, Hanna Instrument : model WB14, Germany)
- เครื่องย่อยและกลั่นสำหรับวิเคราะห์โปรตีน (Tecator, USA)
- เครื่องสกัดไขมัน (Soxtec Avanti 2050, Germany)
- เตาเผาเถ้า (Oven, Gallenkamp, Muffle Furnace, England)
- ตู้อบลมร้อน (Hot air oven, Haereous, England)

3. อุปกรณ์สำหรับวิเคราะห์คุณภาพทางจุลชีววิทยา

- หม้อนึ่งความดัน (Autoclave, Iwaki Glass CO.,Ltd : Model AVC-3167, Japan)
- ตู้บ่มเชื้อ (Incubator, Hereaus : Model D-6450 Hanna, Germany)
- เครื่องตีปั่น (Labory Blender Stomacher : Model 400, Seward Chemical, England)

4. อุปกรณ์สำหรับวิเคราะห์คุณภาพทางด้านประสาทสัมผัส

- ชุดอุปกรณ์ทดสอบชิม
- แบบสอบถาม (รายละเอียดในภาคผนวก ข)

สารเคมี

- กรดบอริก (Boric acid ; H_3BO_3 , Merck, Germany)
- กรดซัลฟูริก (Sulfuric acid ; H_2SO_4 , Merck, Germany)

- กรดไธโอบาร์บิฟูริก (2-Thiobarbituric acid ; $C_4H_4N_2O_2S$, Fluka, Switzerland)
- กรดอะซิติก (Acetic acid ; CH_3COOH , Merck, Germany)
- กรดไฮโดรคลอริก (Hydrochloric acid ; HCL, Merck, Germany)
- คอปเปอร์ซัลเฟต (Copper sulfate ; $Cu_2SO \cdot 5H_2O$, Merck, Germany)
- ซิลเวอร์ไนเตรต (Silver nitrate ; $AgNO_3$, Merck, Germany)
- ซีลีเนียมไดออกไซด์ (Selenium dioxide ; SeO_2 , J.T.Baker, USA)
- เมทิลเรด (Methyl red ; $(CH_3)_2NC_6H_4N$, May&Baker, USA)
- โซเดียมไฮดรอกไซด์ (Sodium hydroxide ; NaOH, J.T.Baker, USA)
- โพแทสเซียมโครเมต (Potassium Chromate ; K_2CrO_4 , Fluka, Switzerland)
- โพแทสเซียมไดโครเมต (Potassium dichromate ; $K_2Cr_2O_4$, Merck, Germany)
- แอมโมเนียมไฮดรอกไซด์ (Ammonium hydroxide ; NH_4OH , Merck, Germany)
- ซิงค์ซัลเฟต (Zinc sulfate ; $ZnSO_4$, Merck, Germany)
- ปีโตรเลียมอีเทอร์ (Petroleum ether ; $(C_2H_5)_O_{20}$, LAB-SCAN, Ireland)
- ไดเอทิลอีเทอร์ (Diethyl ether ; $(C_2H_5)_2O$, LAB-SCAN, Ireland)
- PCA Plate Count Agar (Difco, USA)
- PDA Potato Dextrose Agar (Difco, USA)
- Peptone (Difco, USA)
- Tryptose Lauryl sulfate broth (Difco, USA)
- Brilliant green Lactose Bile Broth
- กรดทาร์ทาริก (Tartaric acid ; $C_4H_6O_6$, Merck, Germany)

เครื่องประมวลผลทางสถิติ

- เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล
- โปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft excel
- โปรแกรมสำเร็จรูป Mathcad 7 professional
- โปรแกรมสำเร็จรูป Statistica version 5.0
- โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS version 10.0

การวางแผนการตลาด

งานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางในการพัฒนาสูตรที่เหมาะสมของผลิตภัณฑ์ปลายอลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพร

ตอนที่ 1.1 การสำรวจเค้าโครงผลิตภัณฑ์ (Product profile)

ก่อนที่จะทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลายอลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพร จำเป็นต้องมีการสร้างเค้าโครงผลิตภัณฑ์ เพื่อหาคุณลักษณะที่สำคัญตามความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งวิธีการสร้างเค้าโครงผลิตภัณฑ์นั้นสามารถใช้หลักการของ Ideal Ratio Profile ได้

Ideal Ratio Profile Test เป็นวิธีการทดสอบเค้าโครงผลิตภัณฑ์ เพื่อดูลักษณะผลิตภัณฑ์ด้วยค่าสัดส่วน เป็นวิธีการที่ให้ผู้บริโภคแสดงความชอบหรือความมากน้อยของลักษณะคุณภาพทางด้านประสาทสัมผัสที่มีต่อผลิตภัณฑ์ โดยผู้บริโภคจะเป็นผู้กำหนดลักษณะของผลิตภัณฑ์เอง ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่กำลังพัฒนามีเค้าโครงลักษณะที่เหมือนหรือคล้ายกับที่ผู้บริโภคต้องการ ซึ่งเค้าโครงลักษณะที่ผู้บริโภคชอบหรือต้องการจะนำมาสร้างเพื่อเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบกับตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่กำลังพัฒนา ในการทดสอบเค้าโครงผลิตภัณฑ์ จำเป็นต้องมีตัวอย่างผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเค้าโครง ซึ่งในกรณีนี้ได้ทำการสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบ โดยผู้บริโภคแต่ละคนอาจจะให้ Ideal product profile ที่ต่างกัน Ratio Profile ที่ได้จากค่าเฉลี่ยของสัดส่วน (Ratio) ของแต่ละคนสามารถนำมาใช้เป็นค่าความคิดผลิตภัณฑ์คงที่ (Fixed ideal) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์หรือทิศทางในการเปรียบเทียบต่อไป

ค่าคะแนนที่ผู้บริโภคแต่ละคนให้กับลักษณะแต่ละอย่างของผลิตภัณฑ์ จะกำหนดให้เป็นตัวตั้งและหารด้วยคะแนนที่ถูกกำหนดว่าดีที่สุดหรือดีเลิศ หรือ Ideal หรือคะแนนที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งจะได้สัดส่วน (Ratio) ของแต่ละคน นำค่าดังกล่าวมาหาค่าเฉลี่ย จะได้ค่าสัดส่วนเฉลี่ย (Ratio mean score) ค่าสัดส่วนเฉลี่ยที่ได้ของแต่ละลักษณะจะนำมาพิจารณาเปรียบเทียบได้ง่ายกับเค้าโครงลักษณะที่ต้องการ ซึ่งเป็นค่าสัดส่วนเท่ากับ 1.00 ภาพรวมจากค่าสัดส่วนเฉลี่ยของแต่ละลักษณะเรียกว่า Numerical product profile จากนั้นนำค่าสัดส่วนเฉลี่ยดังกล่าวมาสร้างเป็นรูปเค้าโครงลักษณะรูปวงกลมไขว้ (Cyclic profile)

ในการทดสอบเค้าโครงผลิตภัณฑ์ปลายอลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพร เพื่อทำการพัฒนานี้ ใช้ผู้บริโภคจำนวน 13 คน โดยให้ผู้บริโภคเป็นผู้กำหนดลักษณะคุณภาพ

ที่ผู้บริโภครู้สึกว่าสำคัญสำหรับผลิตภัณฑ์ชนิดนี้ และใช้ผลิตภัณฑ์ต้นแบบเป็นตัวอย่างในการทดสอบ จากนั้นจึงสร้างกราฟเค้าโครงผลิตภัณฑ์ในลักษณะใยแมงมุมขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

สูตรการผลิตผลิตภัณฑ์ปลายอ ลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพร

อัตราส่วนของส่วนประกอบพื้นฐานของผลิตภัณฑ์ (ส่วนผสมหลัก)

	ปริมาณ (ร้อยละ)
เนื้ปลา	74.07
ไขมันแข็ง	12.59
น้ำแข็ง	11.11
แป้งมัน	2.23

ส่วนประกอบอื่น ๆ

	ปริมาณ (ร้อยละของส่วนผสมหลัก)
เกลือ	1.75
น้ำตาล	1.50
พริกไทย	0.50
ผงชูรส	0.50
โซเดียมไตรโพลีฟอสเฟต	0.07
โพแทสเซียมซอร์เบท	0.08
เห็ดหอม	1.82
สาหร่ายทะเล	0.35
แครอท	4.55
กะเพราป่น	0.07
เสจป่น	0.07
เลมอนบาล์มป่น	0.07

วิธีการผลิตผลิตภัณฑ์ปลายอล ลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพร

1. เตรียมส่วนผสม โดยบดเนื้อปลาทบทิ้มและไขมัน แล้วนำไปแช่เย็นที่อุณหภูมิ 0 – 5 องศาเซลเซียส
2. สับขนาดส่วนผสมในเครื่องปั่นด้วยความเร็วคงที่ โดยเติมส่วนผสมตามลำดับดังนี้

เนื้อปลาและเกลือ	เป็นเวลา 3 นาที
โปรตีนถั่วเหลืองและ STPP	เป็นเวลา 1 นาที
ไขมันสลับกับน้ำแข็งเกล็ด	เป็นเวลา 4 นาที
เครื่องปรุงรสอื่นๆ	เป็นเวลา 2 นาที

 รวมเวลาสับขนาดทั้งสิ้น 10 นาทีโดยควบคุมอุณหภูมิขณะสับขนาดไม่เกิน 15 องศาเซลเซียส
3. บรรจุและอัดส่วนผสมลงในแบบพิมพ์ ซึ่งรองด้านในด้วยถุงพลาสติกชนิดทนร้อน
4. นำไปต้มที่อุณหภูมิ 80 – 90 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 30 นาที
5. แช่ในน้ำเย็นและแกะออกจากแบบพิมพ์
6. ผึ่งให้แห้ง และเก็บไว้ที่อุณหภูมิไม่เกิน 5 องศาเซลเซียส

ตอนที่ 1.2 การหาอัตราส่วนที่เหมาะสมของปัจจัยหลักในระบบอิมัลชัน

การทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาสัดส่วนที่เหมาะสมของส่วนผสมหลักของระบบอิมัลชันที่ใช้ในการผลิตปลายอล ลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพร เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ปลายอล ลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพร ที่ผู้บริโภคยอมรับมากที่สุด

ปัจจัยหลักที่เป็นตัวทำให้เกิดอิมัลชันมี 4 ปัจจัย (เรียกว่าส่วนผสมหลัก) ได้แก่ เนื้อปลามันหมู น้ำแข็งและสารทดแทนไขมัน (โปรตีนถั่วเหลืองเข้มข้นกับคาร์ราจีแนน อัตราส่วน 3:1) ปัจจัยจะถูกกำหนดระดับปริมาณการให้อยู่ในช่วงค่าที่เหมาะสม จากนั้นวางแผนการทดลองแบบ Mixture design (ไฟโรจน์, 2539) ซึ่งแผนการทดลองแบบนี้มีหลักการว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนของส่วนประกอบใด ส่วนประกอบที่เหลือในสูตรจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้วย และผลรวมของส่วนประกอบทั้งหมดต้องเท่ากับ 1.0 หรือร้อยละ 100 โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ XVERT ช่วยในการกำหนดสูตร

ตารางที่ 3.1 : ค่าของระดับต่ำและระดับสูงของอัตราส่วนผสมหลัก

ส่วนผสมหลัก	ระดับต่ำ (ร้อยละ)	ระดับสูง (ร้อยละ)
เนือปลา	70	90
ไขมันแข็ง	5	15
น้ำแข็ง	10	20
สารทดแทนไขมัน	1	3

ผลของ Mixture Design ที่ประกอบด้วยตัวแปร 4 ตัวที่ได้จากโปรแกรม XVERT สามารถเลือกนำมาใช้ป็นสิ่งทดลองได้ ดังแสดงในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 : สิ่งทดลองของ Mixture Design ที่ผันแปรปริมาณส่วนผสมหลัก

สิ่งทดลองที่	เนือปลา (ร้อยละ)	มันหมู (ร้อยละ)	น้ำแข็ง (ร้อยละ)	สารทดแทนไขมัน (ร้อยละ)
1	84	5	10	1
2	74	5	20	1
3	74	15	10	1
4	82	5	10	3
5	72	5	20	3
6	72	15	10	3
7	70	9	20	1
8	70	15	14	1
9	70	7	20	3
10	70	15	12	3

นำสิ่งทดลองที่ได้ไปทำการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ปลายอลลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพร โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ เป็นปัจจัยคงที่ ได้แก่ เกลือ น้ำตาล พริกไทย ผงชูรส

โซเดียมไตรฟอสเฟต โฟแทสเซียมซอร์เบท เห็ดหอม สาหร่าย แครอท กะเพรา เสง และ เลมอนบาล์ม เป็นปัจจัยคงที่ (ปริมาณตามสูตรของผลิตภัณฑ์ต้นแบบ) ทำการผลิตตาม กระบวนการผลิตภัณฑ์ปลายอ ลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพรต้นแบบ ผลิตภัณฑ์ที่ได้ จะนำไปวิเคราะห์คุณภาพด้านกายภาพ เคมี และทางประสาทสัมผัส ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์คุณภาพทางด้านกายภาพ

- วัดค่าสี L และสี a , b โดยเครื่องวัดสี (Minolta camera, Chroma Meter CR-310, Japan)
- วัดแรงเฉือน (Shear force) โดยเครื่อง Instron Model 5565, USA

การวิเคราะห์ทางด้านเคมี

- หาปริมาณน้ำ (Water content) ตามวิธี AOAC (1998)
- หาค่าน้ำที่เป็นประโยชน์ (Aw) เครื่องวัดค่าน้ำที่เป็นประโยชน์ (Aw- box , Novasina : AWC 200, Switzerland)
- วัดค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) โดยใช้เครื่องวัดความเป็นกรด-ด่าง (Micro-processor pH meter, Hanna Instruments: Model HI 9021, USA.)

การทดสอบทางประสาทสัมผัส (Sensory evaluation)

การวิเคราะห์คุณภาพทางประสาทสัมผัสใช้ Ideal ratio profile ได้แก่ด้านลักษณะ ปรากฏ เนื้อสัมผัส กลิ่น รสชาติและการยอมรับตามเค้าโครงผลิตภัณฑ์ที่ได้จากตอนที่ 1.1 ซึ่งวิธี นี้สามารถอธิบายคุณสมบัติทางด้านประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์ ในแง่การเปรียบเทียบเชิง ปริมาณของตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาให้เป็นที่ยอมรับมากที่สุด (ไพโรจน์, 2539)

ในการทดสอบชิมจะให้ผู้ทดสอบจำนวน 8 – 12 คน ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่จะทดสอบชิม ต้องทำให้สุกโดยนึ่งที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส นาน 5 นาที ตัดให้เป็นชิ้นหนา 1 เซนติเมตร ใ้รหัสเป็นตัวเลข 3 ตัว ซึ่งสุ่มได้จากตารางสุ่มตัวอย่างลักษณะ (Attributes)

การวิเคราะห์และประเมินผลทางด้านสถิติ (Statistic analysis)

ขั้นตอนนี้ใช้โปรแกรม SPSS version 10.0 และโปรแกรมเชิงเส้น POM

ตอนที่ 1.3 การหาอัตราส่วนที่เหมาะสมของส่วนผสมสมุนไพรมะ

ปัจจัยทดลองในระบบสมุนไพรมะมี 3 ปัจจัย ได้แก่ ใบกะเพรา เสดจ และเลมอนบาล์ม ทำการวางแผนการทดลองแบบ Mixture design (ไพโรจน์, 2539)

ตารางที่ 3.3 : ค่าของระดับต่ำและระดับสูงของอัตราส่วนส่วนผสมสมุนไพรมะ

ส่วนผสมสมุนไพรมะ	ระดับต่ำ (ร้อยละ)	ระดับสูง (ร้อยละ)
เสดจ	30	70
เลมอนบาล์ม	20	50
กะเพรา	20	50

ผลของ Mixture Design ที่ประกอบด้วยตัวแปร 3 ตัวที่ได้จากโปรแกรม XVERT สามารถเลือกนำมาใช้ป็นสิ่งทดลองได้ ดังแสดงในตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 : สิ่งทดลองของ Mixture Design ที่แปรผันอัตราส่วนส่วนผสมสมุนไพรมะ

สิ่งทดลองที่	เสดจ (ร้อยละ)	เลมอนบาล์ม (ร้อยละ)	กะเพรา (ร้อยละ)
1	30	50	20
2	30	20	50
3	60	20	20
4	30	35	35
5	45	20	35
6	45	35	20

ใส่อัตราส่วนส่วนผสมสมุนไพรมะทั้งหมดร้อยละ 2 ของส่วนผสมหลัก โดยอัตราส่วนส่วนผสมสมุนไพรมะนั้นถูกกำหนดตามแต่ละสิ่งทดลองดังตารางที่ 3.4

นำสิ่งทดลองที่ได้ไปทำการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ปลายอ ลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพร โดยใช้อัตราส่วนระบบเนื้อที่ได้จากการทดลองตอนที่ 1.2 และปัจจัยอื่น ๆ เป็นปัจจัยคงที่ได้แก่ เกลือ น้ำตาล พริกไทย ผงชูรส โซเดียมไตรโพลีฟอสเฟต โปแทสเซียมซอร์เบท เห็ดหอม สาหร่าย แครอท เป็นปัจจัยคงที่ (ปริมาณตามสูตรของผลิตภัณฑ์ต้นแบบ) และทำการผลิตตามกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ปลายอ ลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพรต้นแบบ

ผลิตภัณฑ์ที่ได้จะนำไปวิเคราะห์คุณภาพด้านกายภาพ เคมี และทางประสาทสัมผัส พร้อมทั้งวิเคราะห์และสรุปผลการทดลองเช่นเดียวกับตอนที่ 1.2

ตอนที่ 1.4 การหาอัตราส่วนที่เหมาะสมของส่วนผสมเส้นใยอาหาร

ปัจจัยทดลองในระบบเส้นใยอาหารมี 3 ปัจจัยได้ เห็ดหอม แครอท และสาหร่ายทะเล ทำการวางแผนการทดลองแบบ Mixture design

ตารางที่ 3.5 : ค่าของระดับต่ำและระดับสูงของอัตราส่วนผสมเส้นใยอาหาร

ส่วนผสมสมุนไพร	ระดับต่ำ (ร้อยละ)	ระดับสูง (ร้อยละ)
แครอท	40	90
เห็ดหอม	30	50
สาหร่ายทะเล	5	15

ผลของ Mixture Design ที่ประกอบด้วยตัวแปร 3 ตัวที่ได้จากโปรแกรม XVERT สามารถเลือกนำมาใช้เป็นสิ่งทดลองได้ ดังแสดงในตารางที่ 3.6

ตารางที่ 3.6 : สิ่งทดลองของ Mixture Design ที่แปรผันอัตราส่วนผสมเส้นใยอาหาร

สิ่งทดลองที่	แครอท (ร้อยละ)	เห็ดหอม (ร้อยละ)	สาหร่ายทะเล (ร้อยละ)
1	65	30	5
2	45	50	5
3	55	30	15
4	40	50	10
5	40	45	15

ใช้อัตราส่วนผสมเส้นใยอาหารทั้งหมดร้อยละ 7 ของส่วนผสมหลัก โดยอัตราส่วนผสมเส้นใยอาหาร ได้กำหนดตามแต่ละสิ่งทดลองดังตารางที่ 3.6

นำสิ่งทดลองที่ได้ไปทำการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ปลายอล ลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพร โดยใช้อัตราส่วนระบบเนื้อที่ได้จากการทดลองตอนที่ 1.2 และปัจจัยอื่น ๆ เป็นปัจจัยคงที่ได้แก่ เกลือ น้ำตาล พริกไทย ผงชูรส โซเดียมไตรโพลีฟอสเฟต โพแทสเซียมซอร์เบท เห็ดหอม สาหร่าย แครอท เป็นปัจจัยคงที่ (ปริมาณตามสูตรของผลิตภัณฑ์ต้นแบบ) ทำการผลิตตามกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ปลายอล ลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพรต้นแบบ

ผลิตภัณฑ์ที่ได้จะนำไปวิเคราะห์คุณภาพด้านกายภาพ เคมี และทางประสาทสัมผัส พร้อมทั้งวิเคราะห์และสรุปผลการทดลองเช่นเดียวกับตอนที่ 1.2

ตอนที่ 1.5 การกลั่นกรองปัจจัยทดลองเพื่อหาปัจจัยที่มีความสำคัญต่อคุณภาพผลิตภัณฑ์

ปัจจัยที่ต้องทำการกลั่นกรองมีทั้งหมด 8 ปัจจัยได้แก่ เกลือ น้ำตาล พริกไทย ผงชูรส โซเดียมไตรโพลีฟอสเฟต โพแทสเซียมซอร์เบท ส่วนผสมสมุนไพรและส่วนผสมใยอาหารโดยวางแผนการทดลองแบบ Plackett and Burman design (N=12) (ไพโรจน์, 2539) ซึ่งทำให้ได้สิ่งทดลองทั้งหมด 12 สิ่งทดลอง

กำหนดให้ปัจจัยต่าง ๆ แทนด้วยตัวอักษรและกำหนดช่วงค่าที่ทดลองโดยประมาณซึ่งมีที่มาจากสูตรทั่วไปสำหรับผลิตภัณฑ์ปลายอล ดังต่อไปนี้

	ระดับต่ำ (-) (ร้อยละ)	ระดับสูง (+) (ร้อยละ)
A แทน เกล็ด	1.0	2.5
B แทน น้ำตาล	1.0	3.0
C แทน พริกไทย	0.5	2.0
D แทน ผงชูรส	0.2	0.5
E แทน โซเดียมไตรฟอสเฟต	0.1	0.2
F แทน โพแทสเซียมซอร์เบท	0.05	0.1
G แทน ส่วนผสมสมุนไพร	0.2	0.5
H แทน ส่วนผสมเส้นใยอาหาร	4.0	7.0
I, J และ K แทน Dummy variables		

ตารางที่ 3.7 : แสดงแผนการทดลองแบบ Plackett and Burman design

สิ่งทดลอง	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	+	+	-	+	+	+	-	-	-	+	-
2	+	-	+	+	+	-	-	-	+	-	+
3	-	+	+	+	-	-	-	+	-	+	+
4	+	+	+	-	-	-	+	-	+	+	-
5	+	+	-	-	-	+	-	+	+	-	+
6	+	-	-	-	+	-	+	+	-	+	+
7	-	-	-	+	-	+	+	-	+	+	+
8	-	-	+	-	+	+	-	+	+	+	-
9	-	+	-	+	+	-	+	+	+	-	-
10	+	-	+	+	-	+	+	+	-	-	-
11	-	+	+	-	+	+	+	-	-	-	+
12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

หมายเหตุ : + หมายถึงการกำหนดให้ปัจจัยนั้นอยู่ในระดับสูง - หมายถึงการกำหนดให้ปัจจัยนั้นอยู่ในระดับต่ำ

นำสิ่งทดลองที่ได้ไปทำการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ปลายอ ลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพร โดยใช้อัตราส่วนผสมหลักที่ได้จากการทดลองตอนที่ 1.2 และทำการผลิตตามกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ปลายอ ลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพรต้นแบบ

ผลิตภัณฑ์ที่ได้จะนำไปวิเคราะห์คุณภาพด้านกายภาพ เคมี และทางประสาทสัมผัส พร้อมทั้งวิเคราะห์และสรุปผลการทดลองเช่นเดียวกับตอนที่ 1.2

ตอนที่ 1.6 การหาระดับที่เหมาะสมของปัจจัยทดลอง

นำปัจจัยที่กลั่นกรองได้ โดยพิจารณาจากความสำคัญที่มีต่อผลิตภัณฑ์มาทำการหาระดับที่เหมาะสม โดยวางแผนการทดลองแบบ Central Composite Design (CCD) กำหนดให้แต่ละปัจจัยทดลองมี 5 ระดับ คือ ระดับสูง (+1) ระดับต่ำ (-1) จุดกึ่งกลาง (0) และตำแหน่ง $\pm\alpha$

ดำเนินการทดลองและทดสอบผลิตภัณฑ์เช่นเดียวกับการทดลองตอนที่ 1.2 ข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อหาระดับที่เหมาะสมของปัจจัยทดลองต่อไป

ตอนที่ 2 การทดลองเพื่อหากระบวนการผลิตที่เหมาะสม

ดำเนินการทดลอง 2 การทดลอง ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 2.1 การหาอัตราเร็วและระยะเวลาในการสับนวดที่เหมาะสม

กระบวนการสับนวดถือว่ามีมีความสำคัญมากต่อการผลิตผลิตภัณฑ์เนื้ออีมัลชัน เนื่องจากเป็นการทำให้ผลิตภัณฑ์มีลักษณะอีมัลชันที่คงตัว เนื้อสัมผัสที่ดีมีความละเอียด สม่ำเสมอ และยืดหยุ่นดี การทดลองเพื่อหาสภาวะที่เหมาะสมในการสับนวด ประกอบด้วย 2 ปัจจัยทดลองคือ อัตราเร็วและระยะเวลาในการสับนวด โดยทำการศึกษาหาอิทธิพลของแต่ละปัจจัยและอิทธิพลร่วมของปัจจัย จึงวางแผนการทดลองแบบ 2^2 factorial experiment รวมกับจุดกึ่งกลาง ทำการทดลองทั้งหมด 2 ขั้ว เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของแต่ละสิ่งทดลองแบบ Duncan's multiple-rang test (DMRT) ซึ่งสามารถจัดสิ่งทดลองได้ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 3.8 : แสดงแผนการทดลองแบบ 2^2 Factorial experiment ร่วมกับจุดกึ่งกลางของการทดลอง

สิ่งทดลอง	ปัจจัยที่มีผลต่อการสับขนาดผลิตภัณฑ์	
	ระยะเวลาในการสับขนาด (นาที)	อัตราเร็วในการสับขนาด (rpm)
1	8	1273
2	14	1273
3	8	1907
4	14	1907
5	11	1589

นำสิ่งทดลองที่ได้ไปทำการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ปลายอลูมิเนียมผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพร โดยใช้สูตรการผลิตที่ได้จากตอนที่ 1

ผลิตภัณฑ์ที่ได้จะนำไปวิเคราะห์คุณภาพด้านกายภาพ เคมี และทางประสาทสัมผัส พร้อมทั้งวิเคราะห์และสรุปผลการทดลองเช่นเดียวกับตอนที่ 1.2

บันทึกข้อมูลที่ได้ทั้งหมดและนำมาวิเคราะห์ทางสถิติ (เช่นเดียวกับข้อ 1.2) เพื่อสรุปกระบวนการสับขนาดที่เหมาะสมต่อการผลิตผลิตภัณฑ์

ตอนที่ 2.2 การหาอุณหภูมิและเวลาที่เหมาะสมในการต้มผลิตภัณฑ์

เมื่อได้สูตรและกระบวนการสับขนาดผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมแล้ว จะทำการศึกษากระบวนการต้มโดยศึกษาอุณหภูมิและเวลาที่ใช้ต้ม วางแผนการทดลองแบบ 2^2 Factorial experiment with 2 center points ได้สิ่งทดลองดังตารางที่ 3.9

ตารางที่ 3.9 : แผนการทดลองแบบ 2^2 Factorial experiment with 2 center points

สิ่งทดลอง	ปัจจัยที่มีผลต่อการต้มผลิตภัณฑ์	
	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)	เวลา (นาที)
(1)	73	28
a	87	28
b	73	42
ab	87	42
cp1	80	35
cp2	80	35

นำสิ่งทดลองที่ได้ไปทำการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ปลายอลดไขมันผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพร โดยใช้สูตรการผลิตจากตอนที่ 1

ผลิตภัณฑ์ที่ได้จะนำไปวิเคราะห์คุณภาพด้านกายภาพ เคมี และทางประสาทสัมผัส พร้อมทั้งวิเคราะห์และสรุปผลการทดลองเช่นเดียวกับตอนที่ 1.2

บันทึกข้อมูลที่ได้ทั้งหมดและนำมาวิเคราะห์ทางสถิติ (เช่นเดียวกับข้อ 1.2) สรุปกระบวนการต้มผลิตภัณฑ์ปลายอลที่เหมาะสม

ตอนที่ 3 การผลิตผลิตภัณฑ์ปลายอลดไขมัน ผสมเส้นใยอาหารและสมุนไพรจากสูตรและกรรมวิธีการผลิตที่เหมาะสม

การทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการผลิตผลิตภัณฑ์จากสูตรและกระบวนการผลิตที่ได้ทำการศึกษามาแล้ว รวมถึงการวิเคราะห์คุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์คุณภาพทางด้านกายภาพ

- วัดค่าสี L และสี a, b โดยเครื่องวัดสี (Minolta camera, Chroma Meter CR-310, Japan)
- วัดเนื้อสัมผัส (Shear force) โดยเครื่อง Instron Model 5565 ,USA

การวิเคราะห์ทางด้านเคมี

- หาปริมาณน้ำ (Water content) ตามวิธี AOAC (1998)

- หาค่าน้ำที่เป็นประโยชน์ (Aw) เครื่องวัดค่าน้ำที่เป็นประโยชน์ (Aw- box , Novasina : AWC 200,Switzerland)
- วัดค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) โดยใช้เครื่องวัดความเป็นกรด-ด่าง (Micro-processor pH meter, Hanna Instruments: Model HI 9021,USA.)
- วิเคราะห์ปริมาณโปรตีน โดยวิธี Semi-micro Kjeidahl distillation (AOAC, 1998)
- วิเคราะห์ปริมาณไขมัน ตามวิธี AOAC (1998)
- วิเคราะห์ปริมาณเส้นใย ตามวิธี The Fertilisers and Feeding Stuffs Regulation, 1976(ลักษณะและ นิธิยา, 2544)
- วิเคราะห์ Thiobarbituric acid number ตามวิธี Pearson, 1976
- วิเคราะห์ปริมาณเกลือ ตามวิธีของ Mohr (AOAC ,1998)
- วิเคราะห์ปริมาณกรดซอร์บิค ตามวิธี AOAC (1998)
- วิเคราะห์ปริมาณเถ้าทั้งหมด ตามวิธี AOAC (1998)

การวิเคราะห์คุณภาพทางด้านจุลินทรีย์

- หาปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมด โดยวิธี Total plate count (AOAC, 1998)
- หาปริมาณยีสต์และรา โดยวิธี Pour plate (AOAC, 1998)
- ตรวจสอบเชื้อ Coliform และ *E. coli* โดยวิธี MPN (AOAC, 1998)

การทดสอบทางประสาทสัมผัส (Sensory evaluation)

การวิเคราะห์คุณภาพทางประสาทสัมผัสใช้ Ideal ratio profile ได้แก่ด้านลักษณะปรากฏ เนื้อสัมผัส กลิ่น รสชาติและการยอมรับตามเค้าโครงผลิตภัณฑ์ที่ได้จากตอนที่ 1.1

ตอนที่ 4 ศึกษาอายุการเก็บรักษาของผลิตภัณฑ์

การทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นการทดสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ โดยวางแผนการทดลอง ศึกษาอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ที่อุณหภูมิ 1, 5, 10, 20 และ 30 องศาเซลเซียส เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์

สุ่มตัวอย่างผลิตภัณฑ์เพื่อการวิเคราะห์ทางด้านเคมี กายภาพ จุลินทรีย์และทางประสาทสัมผัส ทุก ๆ สัปดาห์ ดังต่อไปนี้

ด้านการยอมรับของผู้บริโภค

ทดสอบการยอมรับของผู้บริโภคด้านลักษณะปรากฏ รสชาติ ลักษณะเนื้อสัมผัสและการยอมรับโดยรวม โดยใช้ Ideal Ratio Profile technique (ไพโรจน์, 2539)

การวิเคราะห์ทางด้านเคมี

โดยหาปริมาณน้ำ ค่าน้ำที่เป็นประโยชน์ วิเคราะห์ Thiobarbituric acid number และวัดค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) เช่นเดียวกับตอนที่ 1.2

การวิเคราะห์คุณภาพทางด้านกายภาพและด้านจุลินทรีย์ เช่นเดียวกับตอนที่ 3

วิเคราะห์ผลการทดลองทางสถิติ เพื่อหาระยะเวลาของการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ยังคงคุณภาพยอมรับได้